
JELENKOR

Latin-amerikai geopolitika

Romániában jelenleg nagyon jól állnak a geopolitikai kutatások, a tudományos piacon meglehetősen sok, különböző terjedelmű és színvonalú munka jelenik meg. Sajátos román geopolitikai iskola kristályozódott ki, mely több gyakorlati jellegű célkitűzéssel, irányelvvel is rendelkezik. Ezek közé tartozik a sajátos jellegű román államnacionalizmusnak (vagy talán még jobb, csak egyáltalán nem egyértelmű kifejezés lenne a román nemzeti- és államérdekek rendszerének) háttéranyagot, igen gyakran csak érzelmi alapú érveket, információkat szolgáltatni a mindenkori román külpolitika gazdasági és biztonságpolitikai céljainak eléréséhez, mint például a fekete-tengeri biztonsági stratégia és a közép-ázsiai és kaukázusi nemzetközi kőolaj- és földgázvezetékek ügye. És egy harmadik cél az érdekeltek számára összefoglalni a globális nemzetközi kapcsolatok területén szükséges azon műveltséget, ismeretanyagot, mely szükséges számukra az e területen való eligazodásban, és az e területeken való sikeres politizálásban. Ez utóbbi célkitűzéshez válhat alapkönyvvé a szerzőpáros jelen kötete, mely egyúttal a román tudományos közegben úttörő jellegű, hiszen első ízben foglalja össze románul a latin-amerikai geopolitika legfőbb jellemzőit.

A szerzőpáros szintéziskötete olvasmányos, stílusát és információhalmazát illetően műveltségük, élettapasztalatuk jól kiegészítik egymást. *Silviu Neguț* földrajztudós és elméleti geopolitikus, egyetemi tanár, *Valeriu Rusu* pedig közgazdász, gyakorló diplomata, aki karrierje során Spanyolországban, Portugáliában, Tunéziában, Peruban és Mexikóban teljesített szolgálatot, szakértője az EU és Mexikó közötti gazdasági kapcsolatoknak. Ennek megfelelően a könyv bibliográfiája is, ha nem is nevezhetjük terjedelmesnek, meglehetősen átfogó, és kétféle forrásból épül fel: az elsődleges forrásokat különböző honlapok képezik – melyek közül nem hiányzik a Stratfor és a CFR honlapja sem –, míg a könyvészet angol, román és spanyol nyelven megjelent szakmunkákat tartalmaz. A könyv strukturális felépítése arányos, öt nagy tematikus fejezetből áll, melyek a maguk során számos, egy-egy téma köré épülő alfejezetet foglalnak magukba.

A könyv legelső fejezete általános jellegű, enciklopédikus megközelítésben foglalja össze a latin-amerikai világ kapcsán a legfontosabb alapinformációkat, erre utal címe is, *Latin-Amerika: általános jellemzők*. Klasszikus, összefoglaló földrajztankönyv érzetét kelti ez a fejezet, melyben többek között olyan jellemzőket ismerünk meg, mint a Latin-Amerika fogalom és meghatározás kialakulása és tartalma, régiói. A szerzők három nagy térséget különböztetnek meg: Dél-Amerikát, a karibi térséget és Közép-Amerikát, melyhez hozzásorolják Mexikót is – és egyéb természetföldrajzi, településföldrajzi, történelmi és gazdaságtani információkat foglalnak össze. Önmagában véve ezt a fejezetet akár külön, önálló egységként is kiadhatnák, mivel egyszerre olvasmányos és színvonalas a tartalom.

A második fejezet címe *Latin-Amerika geopolitikája*, terjedelmét tekintve rövidebb az előző résznél, és két fő irányelv alapján épül fel. Az egyik elsősorban arra koncentrál, melyek azok a meghatározó politikai irányzatok – baloldaliság, illetve neoliberalizmus, vagy ezeknek különböző változatai és irányzatai –, melyek meghatározzák a latin-amerikai országok bel- és állami politikájának alakulását. A második irányelv pedig azt mutatja meg, mily mértékben alkalmazhatóak a „klasszikus” geopolitikai iskolák elméletei elsősorban Dél-Amerikára, főleg a tengeri hatalom–szárazföldi hatalom kölcsönhatása szempontjából nézve. A fejezet két esettanulmányának témája Brazília és Mexikó kapcsolatainak alakulása az Amerikai Egyesült Államokkal, a történelmi múlt, de még inkább a kortárs viszonyok tükrében.

Üdítő epizód a harmadik fejezet, mely a nők szerepéről szól a latin-amerikai politikai életben. Anélkül, hogy túl bonyolult, interdiszciplináris fejtegetésekbe bonyolódna, elsősorban biográfiai módszerrel megközelítve azoknak a nőknek sorsát és szerepét mutatja be, akik magas funkciót – államfőt, alelnököt vagy miniszterelnököt – töltöttek vagy töltenek be különböző latin-amerikai országokban, Eva Perontól Portia Simpson Miller jamaikai miniszterelnöknőig. Eredetiség szempontjából talán a legértékesebb, és szakemberek számára a leghasznosabb a negyedik fejezet, mely a latin-amerikai, állammemzeti geopolitikai iskolákat veszi sorra, ismertetvén ezek alaptéziseit, és a mindennapi politikában érvényesülő gyakorlati vetületeiket is. Így kerül sor – külön alfejezetekben – Brazília, Mexikó, Argentína, Chile, Peru, Uruguay, Kolumbia, Bolívia, Ecuador, Kuba és Venezuela államok keretein belül zajló geopolitikai kutatásokra. Külön, összefoglaló alfejezetek jutnak Közép-Amerika és a Karib-szigetek államainak, és a fejezet legvége két esettanulmányt tartalmaz: az Antarktisz felségterületek körüli viták és a Falkland (Malvin)-szigetek körüli angol–argentín konfliktus elemeinek összefoglalását.

A legutolsó, záró fejezet összefoglaló jellegű, mely a latin-amerikai regionális integráció lehetőségeit, ennek a világpolitikában játszott esetleges lehetőségeit veszi számba, de a fejezet nagy részét mégis a meglevő szervezetek és szövetségek „lajstromba vétele” jelenti (hasonló módon Gazdag Ferenc *Európai integrációs intézmények* című, a magyar szakirodalomban már alapművé vált könyvéhez). A fejezet vége pedig elkalandozik a nemzetközi kapcsolatok elemzésének irányába, azt vizsgálva, milyen lehetőségek rejlenek a kapcsolatok fejlesztésében a világ különböző hatalmi pólusai számára, mint például Japán, Kína vagy Oroszország (az Egyesült Államok nem kap külön alfejezetet, hiszen az amerikai viszonyok motívuma az egész művön végig jelen van). Nemcsak a román, hanem a magyar olvasó számára is – mintegy analógiaként – a legérdekesebb ez esetben a legutolsó alfejezet, melyben a román–latin-amerikai kapcsolatok múltja, jelene és lehetséges jövője kerül összegzésre. Még akkor is, ha ez elsősorban kritikákat, mint javasolt stratégiát tartalmaz, bírálja a jelenlegi helyzetet – mivel a szerzők szerint nem létezik sem speciális partnerségi viszony, sem közös munkaterv Románia és valamelyik térségbeli állam között – felvetve hatékony, gyakorlati előnyökre felépített stratégia kialakításának szükségességét.

Összességében elmondható a kötetről, hogy hiánypótló jellegű, hiszen román nyelvterületen még nem született hasonló típusú kezdeményezés ezen igencsak távoli földrajzi térség kapcsán. A könyv bizonyos részeit – vagy akár az egész kötetet –, érdemes lenne lefordítani más nyelvekre is, amennyiben erre volna igény. Mindenesetre, önmagában véve értékes kezdeményezésről van szó, amelyet remélhetőleg a jövőben több hasonló követ.

Silviu Neguț, Valeriu Rusu, *Geopolitica latino-americană* (Latin-amerikai geopolitika), București, Meteor Press, 2012. 336 o.

Lakatos Artur